

Юріков О.О.

*доктор філософії, старший викладач кафедри
кримінального права Національної академії внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОСЯГАННЯ НА ОБ'ЄКТИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ

Об'єкти телекомунікацій мають істотне значення для забезпечення громадської безпеки й обороноздатності держави. Для цього оператори телекомунікацій зобов'язані: 1) першочергово надавати телекомунікаційні послуги підрозділам МО України, СБУ, ДБР, НАБУ, СЗР України, Держспецзв'язку України, МВС України, НП, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування й реалізують державну політику у сферах цивільного захисту, пожежної і техногенної безпеки, захисту державного кордону [1]; 2) забезпечувати використання власних телекомунікаційних мереж в умовах надзвичайної ситуації, надзвичайного та воєнного стану для забезпечення оповіщення населення, проведення мобілізації та задоволення потреб національної безпеки, оборони та цивільного захисту населення [2; 3; 4, с. 157]. Пошкодження або руйнування об'єктів телекомунікацій призведе до виведення з ладу майже всієї системи оповіщення, що негативно позначиться на своєчасності інформування населення держави про надзвичайні ситуації, а також ознайомлення людей з правилами особистої безпеки тощо [4, с. 159].

На території Донецької та Луганської областей, де з 2014 року по 24 лютого 2022 року тривав локальний збройний конфлікт, належна та безперебійна робота телекомунікацій мала важливе значення під час здійснення

оборони території України та захисту населення держави. Крім того, ведення гібридної війни з боку росії позначалося на рівні злочинності в Україні, зокрема, найманці вчиняли кримінальні правопорушення, пов'язані з пошкодженням чужого майна з метою ослаблення держави, однак цю мету складно довести під час кримінального судочинства, а тому винні нерідко підлягали відповідальності за іншими статтями КК України, які передбачають більш м'яке покарання, ніж за вчинення диверсії (ст. 113 КК України), а подеколи зовсім не підлягали кримінальній відповідальності через малозначність діяння (немає шкоди у великих розмірах). Найпоширенішими об'єктами посягання з боку найманців росії є телекомунікаційні мережі на лінії зіткнення та прилеглих територіях, про що також повідомляють представники операторів [4, с. 158; 5; 6].

Для здійснення протидії агресору на території Луганської та Донецької областей було визначено райони бойових дій та зони безпеки, прилеглі до них. Межі зон безпеки, прилеглих до району бойових дій, визначають начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України за поданням Командувача Об'єднаних сил [7]. Зоною безпеки, прилеглою до району бойових дій, станом на 23 лютого 2022 року визначено: с. Виноградне, м. Курахове, смт Очеретине, смт Розівка, смт Вовчєярівка, с. Біла Гора, смт Новоайдар, с. Садки, с. Макарівка, с. Простяне, уздовж Державного кордону, ур. Чернявка, вздовж адміністративного кордону Луганської та Харківської областей, с. Ольгівка, уздовж адміністративного кордону Донецької та Харківської областей, с. Знаменівка, уздовж адміністративного кордону Донецької та Дніпропетровської областей, смт Комишуваха, уздовж адміністративного кордону Донецької та Запорізької областей, м. Урзуф, уздовж морського узбережжя, с. Приморське [8]. Районами бойових дій варто вважати територію між зонами безпеки й тимчасово окупованими територіями. Перелік населених пунктів, які розташовані в районі бойових дій (проведення антитерористичної операції, а з квітня 2018 року – операції Об'єднаних сил) затверджений розпорядженням КМ України від 2 грудня 2015 року № 1275-р «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України» [4, с. 159-160; 9].

24 лютого 2022 року росія почала повномасштабну війну проти України [10, с. 180; 11, с. 1310], у зв'язку з чим частина території останньої донині перебуває під тимчасовою окупацією, а по всій лінії зіткнення (лінії фронту) ведуться бойові дії. У квітні 2022 року від окупантів повністю звільнено Київську, Чернігівську та Сумську області, окремі райони інших перелічених вище областей залишаються під окупацією військових формувань росії. З початком війни на всій території України було введено правовий режим воєнного стану, у зв'язку з чим змінилася кримінально-правова кваліфікація дій військових росії та найманців, які вчиняють кримінальні правопорушення на території України. З розширенням району бойових дій роль та значення об'єктів телекомунікацій під час оборони території нашої держави не змінилася. За допомогою телекомунікаційних мереж нині здійснюють протидію російській пропаганді на тимчасово окупованих територіях,

а також інформування населення щодо оперативної обстановки як на лінії фронту, так і на всій території України. Телекомунікації забезпечують зв'язком та інтернетом об'єкти критичної інфраструктури, зокрема військової.

З початком повномасштабної війни росії проти України територія районів бойових дій та зон безпеки, прилеглих до них, фактично змінилася. Проте інших нормативно-правових актів, які б на законодавчому (юридичному) рівні змінили зазначені вище положення, донині не видано. Це передусім обумовлено тим, що лінія фронту швидко змінюється, а бойові дії тривають.

З огляду на зазначене вище, пропонуємо доповнити ч. 3 ст. 360 КК України ознакою, що обтяжує відповідальність, «під час воєнного або надзвичайного стану або в районах бойових дій чи зонах безпеки, прилеглих до них». Такі зміни надають можливість комплексно протидіяти посяганням не тільки на об'єкти телекомунікацій, а й на територіальну цілісність і конституційний лад України, а також забезпечувати цивільний захист населення.

Список використаних джерел:

1. Про телекомунікації : Закон України від 18 листоп. 2003 р. № 1280-IV. *Верховна Рада України: Законодавство України*: оф. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1280-15#n76>.
2. Деякі питання оперативно-технічного управління телекомунікаційними мережами в умовах надзвичайних ситуацій, надзвичайного та воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 29 черв. 2004 р. № 812. *Верховна Рада України: Законодавство України*: оф. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/812-2004-%D0%BF#Text>.
3. Про затвердження Правил здійснення діяльності у сфері телекомунікацій : рішення Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації від 19 листоп. 2019 р. № 541. *Верховна Рада України: Законодавство України*: оф. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1309-19#Text>.
4. Юріков О. О. Кримінальна відповідальність за умисне пошкодження або руйнування телекомунікаційної мережі : дис. ... д-ра філософії : 08 «Право». Київ, 2021. 311 с.
5. Загострення ситуації на Донбасі призвело до пошкоджень ліній зв'язку. *Укртелеком* : вебсайт. URL: <https://ukrtelecom.ua/presscenter/archive/zagostrennya-situatsii-na-donbasi-prizvelo-do-poshkodzhen-liniy-zv-yazku/>.
6. Окупована Луганщина може лишитись без зв'язку від Vodafone-Україна. *Українська правда* : вебсайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/01/11/7168054/>.
7. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях : Закон України від 18 січ. 2018 р. № 2268-VIII. *Верховна Рада України: Законодавство України*: оф. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#Text>.
8. Особливий порядок, що буде діяти з оголошенням початку проведення операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської

областей. *Міністерство Оборони України* : вебсайт. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2018/04/28/osoblivij-poryadok-shho-bude-diyati-z-ogoloshennyam-pochatku-provedennya-operaczii-obednanih-sil-na-teritorii-doneczkoi-ta-luganskoi-oblastej/>.

9. Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 груд. 2015 р. № 1275-р. *Верховна Рада України: Законодавство України*: оф. вебсайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2015-%D1%80#Text>.
 10. Yurikov O. Counteracting planning, preparation, resolution and management aggressive war on the territory of Ukraine. *Legal sciences and their role in the development of the legal culture of a modern man* : monograph. Riga : Baltija Publishing, 2022. С. 180-197.
 11. Yurikov O. Features of the pre-trial investigation in the area of combat. *The Russian-Ukrainian war (2014-2022): historical, political, cultural-educational, religious, economic, and legal aspects* : monograph. Riga : Baltija Publishing, 2022. С. 1310-1315.
-